

Lúkiánovy dialogy nejen v obrozenském literárním kontextu

K Lukiánovým *Hovorům záhrobním*

Česká literatura 19. stol. – přednáška pro Bc.
Dr. Zuzana Urválková

Lúkiános ze Samosaty (asi 120 až 180 n.l.)

- Řecký spisovatel, narozený v Sýrii, někdejší římské.
- Původně měl být sochařem, ale zběhl studovat rétoriku (viz **O vlastním osudu**).
- Dráhu rétora komplikovalo, že byl semitského, nikoli řeckého původu – řečtině (atickému dialektu) se musel teprve naučit, avšak zvládl tento úkol výborně – vzorná atičtina jeho spisů z něj učinila čítankového autora (učebnice řečtiny).

Menippos z Gadar – kynický filosof (3. stol. před Kristem)

- ▶ Podobizna Minippa – autorem je Diego Velázquez (1639/40).
- ▶ Uvedl do literatury tzv. **menippskou satiru** – jedná se o satirický dialog mísící prózu s citáty z básníků.
- ▶ Hýří vtipem a ironií – zesměšňují různé lidské slabosti, chyby a neřesti.
- ▶ Typická je nespoutaná fantazie, humor, břitká ironie i sžíravý sarkasmus.
- ▶ Stoupenec kynické filosofie – zavrhuje jakékoli lidské statky a hlásí se k chudobě; typické přehánění soběstačnosti (autarkie) lidského individua – viz Charón a Menippos (22. Hovor podsvětní).

Rysy menippské satiry – platónský dialog

- Menippská satira přispěla značně k popularizaci osoby Diogena ze Sinópy (asi 400—323), a vstoupila do konkurenčního boje s Platónovými dialogy.
- Ani v platónských dialozích nechybí míšení vážného a humorného, komický element – podružný význam, neboť vlastní obsah je vážný.
- Komický element je u kyniků neomyslitelný. Fraškovitý humor zde nastupuje na místo jemné sokratovské ironie.
- Menippské satiře odpovídaly některé typické výrazové prvky, jejichž základ tvoří zesměšňování:
 - Střídání vážných a žertovných úseků, vznešených a posměšných pasáží, časté přechody od prostého vyprávění k vzrušenému moralizování, vkládání metrických pasáží do prozaického textu, metrum zde nesloužilo jen k charakteristice zesměšňovaných postav, ale často ve verších pokračoval děj.
- Kyón – řecky “pes“ – přezdívku dávali kynikům proto, že na veřejnosti konali všechny své potřeby s tím, že se člověk nemá stydět dělat na veřejnosti to, co dělá v ústraní.

Diogenes ze Sinópy (asi 400–323) – kynický filosof

Menippos aneb Věštění mrtvých (Menippos a Filónidés)

M: *Bud' zdráva, jizbo a bráno mého domova, /
jak rád tě shledám, když jsem vyšel na světlo!*

F: Snad to není ten kynik Menippos? Jistě nikdo jiný, neklame-li mě zrak; celý Menippos! Ale co má znamenat ta jeho podivná výstroj – turban, lyra a lví kůže? To přece musím k němu jít! Bud' zdráv, **Minippe, odkudpak jsi k nám přišel? /.../**

M: **Já z říše mrtvých**, od bran temnot přicházím, / kde opodál všech bohů Hádés přebývá!

F: Propáníčka, **ani jsme nepostřehli, že nám Menippos zemřel!** A cožpak jsi zase obžil!?

M: Ne, **v Háda říš já vstoupil ještě zaživa!**

F: A co bylo příčinou téhle tvé nové a prapodivné pouti?

M: *To mládí dodalo mi i chuť i odvahu!*

F: Ustaň, můj drahý, mluvit jako tragický herec, sestup z výše svých jambů a pověz docela prostě, jaká tohle je ústroj? **K čemu ti bylo nutné putování tam dolů? To přece není cesta příjemná a žádoucí!**

(tučně zvýraznila Z.U.; kurzíva je součástí originálu, resp. překladu do češtiny)

Menippos aneb Věštění mrtvých

M: Miláčku můj, to nutnost mě zavedla **v Hádovu říši**, abych se Teiresia tam dotázal, thébského věštce!

F: Ty jeden, cožpak ses zbláznil? Vždyť nikdy nemluvíval ke svým přátelům v epických verších!

M: Nediv se, kamaráde! Setkal jsem se právě nedávno s Eurípidem a Homérem a tak jsem se naplnil básněním, že mi verše samy od sebe přicházejí do úst. Avšak řekni mi, co se děje na zemi a co dělají lidé ve městě.

F: Nic nového, **kradou jako předtím, křivě přísahají, půjčují peníze a lichvaří.**

Lúkiánovo dílo mezi satirou a ironií

- ▶ Oproti jiným antickým autorům se dochovalo v poměrné úplnosti (srov. torzovitost jiných autorů).
- ▶ Psáno **ukázkovou attičtinou** – dokladem rétorického školení a L. talentu.
- ▶ Blízký Epikúrovu učení – důraz na racionalitu, zmínky o materialisticky založených filosofech (Démokritos z Abdéry, Aristippos z Kyrény – zakladatel hédonistické školy).
- ▶ Mezi satirou a ironií – **k satíře** patří důvtip neotřelých řešení, k **ironii** rozumová nerozhodnutelnost věci.
- ▶ Polemika s Platónem – odnaučoval důvěře v platónskou jeskyni a nad ní se vznášející sféru dokonalých idejí pravdy, dobra a krásy.
- ▶ Důraz kladl **na rozumové schopnosti** člověka, jimiž se sám může pochopit – **prostřednictvím jazyka, dějin, skepse vůči danostem, smyslem pro praktickou realitu.**

Lúkiánova díla:

Ukázkové řeči (dialogy) a dopisy.

Hovory podsvětní (30 dialogů)

Sen čili Kohout

Dvakrát obžalovaný (filosofující rétor)

Hovory héter

Plavba do podsvětí aneb samovládce

Menippos aneb věštění mrtvých

Íkaromenippos aneb cesta nad oblaky

Charón aneb pozorovatelé

Dražba životů

Jak psát dějiny (satirické pojetí dopisu)

Menippská satira v Lúkiánových dialozích

- Nedodrží se ryze prozaická forma dialogu – vkládají se na vhodných místech verše z Homéra a dalších řeckých básníků - „accommodatio versuum“ – parodování básníků.
- **Dialog se dostává do blízkosti attické komedie** – postavy hýří vtipem, slovními hříčkami, chtějí čtenáře rozesmát.
- Vliv kynické diatriby a attické komedie (Hovory héter) – další krok – od platónského dialogu.

Popularita Hovory podsvětní (Rozhovorů mrtvých)

- Soubor 30 dialogů situovaných do podsvětí: Diogenés a Polydeukés, Charón, Hermés a různí mrtví
- **Popularita dialogů** tohoto typu v různých údobích dějin literatury – od Lúkiánových dob až po 19. stol.
- Moralistní aspekt (náprava hříšníků) – dědictví renesančního humanismu.
- Náboženské pozadí sporů – Lúkián na indexu zakázaných autorů katolické církve.
- Dialog jako **vzor pro spojení kulturně-osvícenských, politických a morálně výchovných** cílů.
- Dialog jako základ moderního novinářství – svěží styl zábavných časopisů – francouzské a německé vzory – až český kontext (Hlasatel český).

Josef Jungmann: O jazyku českém (dvojí rozmlouvání) – Hlasatel český (1806)

- ▶ Josef Jungmann (1773–1847)
- ▶ **Rozmlouvání první** – rozmlouvá Daniel Adam z Veleslavína s odrodilým Čechem a pak s Němcem o tom, zda má smysl umět v Čechách česky, zda jsou ještě Češi, kteří česky umí.
- ▶ **Rozmlouvání druhé** – mezi Slavomilem a Protivou o vlasti a lásce k vlasti a vlasteneckém jazyku, o národu a o tom, co činí národ národem.

Narážky na Lúkiána v Jungmannových rozmlouváních

„Protiva:
Nemálo jsem se divil, kterak jste
zvláště vy celé to rozmlouvání od
hlavní věci na jinou a docela
rozdílnou přivedl; aneb ať zřejměji
dím, od lásky k vlasti k lásce jazyka
českého se uchýlil což mi tak směšné
přicházelo, jako když tam **Lucianův**
Jupiter rozběhna se s svým
mnohohrotným hromem na zapirače
Bohů Anaxagora, sám nevěda jak,
udeřil do chrámu Kastora a Poluxa,
kteří mu ničím neublížili, ježto zatím
filosof bez nejmenšího ourazu
vyvázl.“

Kastor a Polux (Polydeukés) byli Diovi
chlapci (Dioskúrové), bratři, synové
Lédy, která porodila vejce, když se s ní
sblížil Zeus v podobě labuti. O
nesmrtelnost se podělili tak, že se v
pobytu na nebi a v podsvětí každý
den střídali.

Narážky na Lúkiána v Jungmannových rozmlouváních

- ▶ Rozmlouvání se odehrávají v podsvětí.
- ▶ Předmětem je spor o něco vážného (jazyk, národ, vlast), avšak děje se komickými prostředky (satirou).
- ▶ Formální stránka se opírá o podobu Lúkiánova záhrobního dialogu – rozhovor s 2 až 3 účastníky, argumenty pro a proti, vyhodnocující rozsudek třetí osoby, popř. smír svářejících se osob.

Čech:

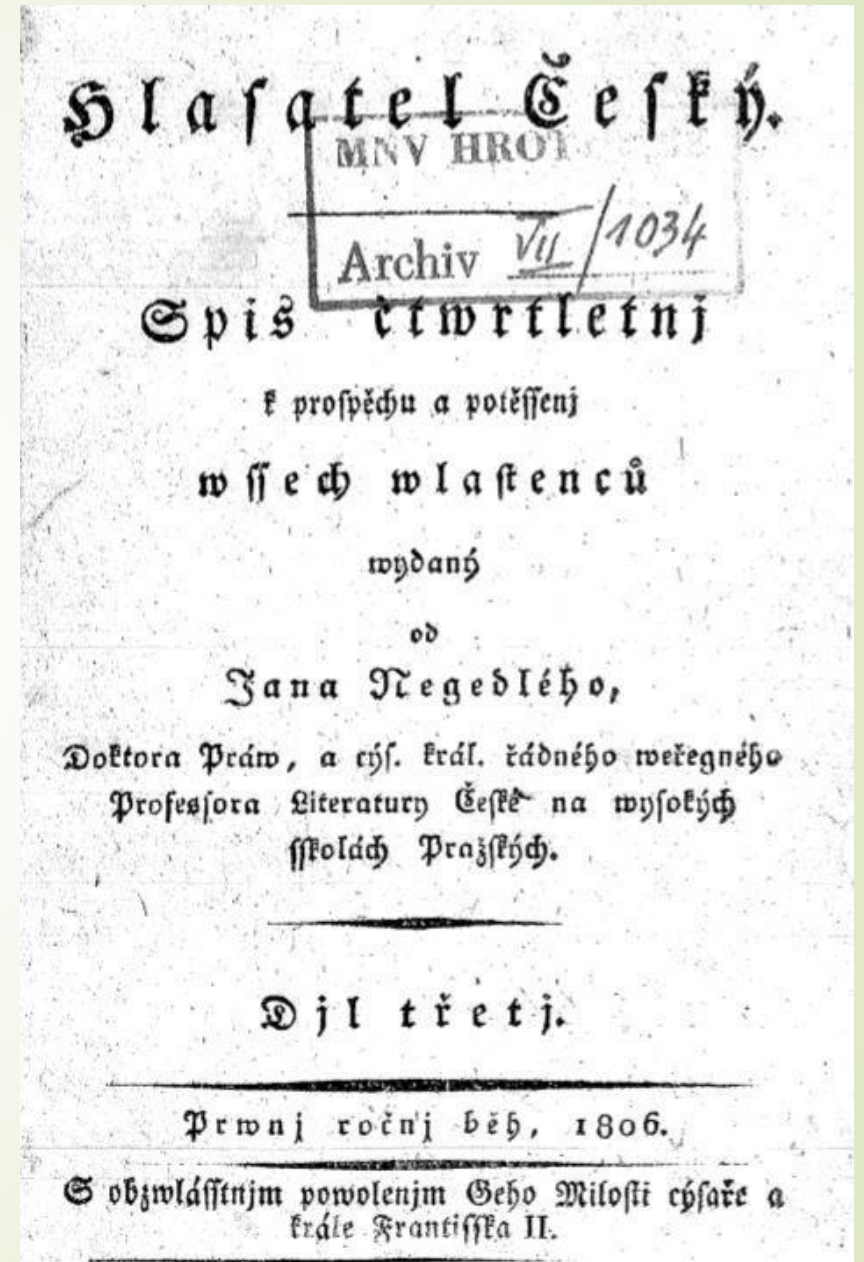
Prafil sám, še s Prase sem. Je ne šátny kaféhaus v Prase, kte ja nepyl jako toma, šátny saal, kde ja ne fortansovat, theatr a khostel, kte ja neunterhaltovat. Ja mám tobše tabak koušil, tobše billiard hral, cechofal i fechofal, a mám všecko tělal, so se šikofal na šlofěk od kultūr, lepši než mancher kafalír.

Z Veleslavína:

Odkud medle ta hříšná jazyka svého neumělost?

Hlasatel český – obrozenský časopis (1806–1808, 1818)

První ročník Hlasatele českého v redakci Jana Nejedlyho

Z obsahu 1. ročníku Hlasatele

Obsah, prvního ročního běhu.

Obsah dílu prvního.

	strana.
Promluvenj k Hlasateli.	3
O lásce k vlasti, od Jana Nejedlého.	5
Zertowné odvrácenj sauboge.	42
O gazpku Českém. Rozmlauwánj prvníj, od Jozeffa Jungmanna.	43
Směšná přjchoda, od Jana Nejedlého.	49
Staraušset, Jdylia, od Wogtěcha Nejedlého.	50
O wressjch oheň wywrhugjcych, a o zeměče- senj, od S. Tomšy.	55
Zhogenj hypochondrysty, od Jana Nejedlého.	80
Mrtwy se zgewj po swém pohřbenj, mluwj a gedná, gaľoby žiw byl, od J. Nejedlého.	81
Kjmstá Literatura.	
Z kněh Marka Tullia Cjcerona: O řečnjku.	91
Podiwný sen.	92
Podwod a nepoctiwost Pythya, Syrakusan- ského penězoměnce, od Jana Nejedlého.	93
Y nepřjsteli wjru šibenau a přjřahu danau nále- žj každému plniti, od J. Nejedlého.	95
Z Týta Liwia, letopisce. Kapitola I. Dog mezy trůgciaty Soracy a Buryacy. od J. N.	97
Keďá Literatura.	
Z Lucyana Samosatenského. Rozmlauwánj mezy Terpsyonem a Plutonem.	103
Rozmlauwánj mezy Dyoogenem a Alexandrem, o marnosti sláwy a pozemských státiú, od J. Zieglera.	106

	strana
Z hystorye přirozených wěcý.	
O opicých, od Jana Nejedlého.	110
Chytrost opicj, od Jana Nejedlého.	122
Chytrá opice. od Jana Nejedlého.	125
Opicezhogj plienj hljzu, od Jana Nejedlého.	126
Opice, kterauž za nebožlu panj měli, od J. N.	127
Ladislaw a djetky geho, pro mlá- dež, od Wogtěcha Nejedlého.	129
Podzymek, aneb Sylas a Egon. Zpiew pastýřský z Pope, z Anglického přeložený, od J. N.	152
Bágtý od Jana Nejedlého.	
Obilnj Klafowé.	158
Romár a Lew.	159
Pocestný a Swětýlko.	160
Laspěka a Solubice.	—

Obsah dílu druhého.

Žiwot Danyele Adama z Weleslawjna od J. N.	161
Wděčná dcera, od Wogtěcha Nejedlého.	167
Způsob zwěděti zloděge.	182
Podiwné přjchody čtyř Ruských plawců na pu- stém ostrowě Špicberku, od J. Nejedlého.	183
Oměnj přirozených wěcý aneb Špyřka, od J. N.	212
Spozidlost gaľehosy člověka.	237
Markýřka z Spadary, aneb přjklad lásky ma- teřské, od Joz. Kautenfrance.	238
Z hystorye přirozených wěcý.	
O králi hadů, od Jana Nejedlého.	242
Zeman offizený o hál.	248
Keďá Literatura.	
Z Lucyana Samosatenského: Tymon aneb ne- voljdnjř (Misanthropos) od J. Jungmanna.	249
Z Klopštorowa Mesyasse, z čtwerého zpěwu, od Frant. Wogtěcha	271

Obrozenští překladatelé Lúkiána

- Jan Nejedlý (*Hlasatel český*, 1806, 1807, 1808)
- Josef Jungmann (*Hlasatel český* 1806, 1807, 1808)
- J. Liboslav Ziegler (*Hlasatel český*, 1806)
- Vojtěch Nejedlý (*Hlasatel český*, 1818)
- hr. František Josef Kinský (*Hromádkovy Prvotiny pěkných umění* aneb literární příloha k cís. král. Vídeňským novinám)

Od Lukiana k Jungmannovi (role zprostředkovatelů)

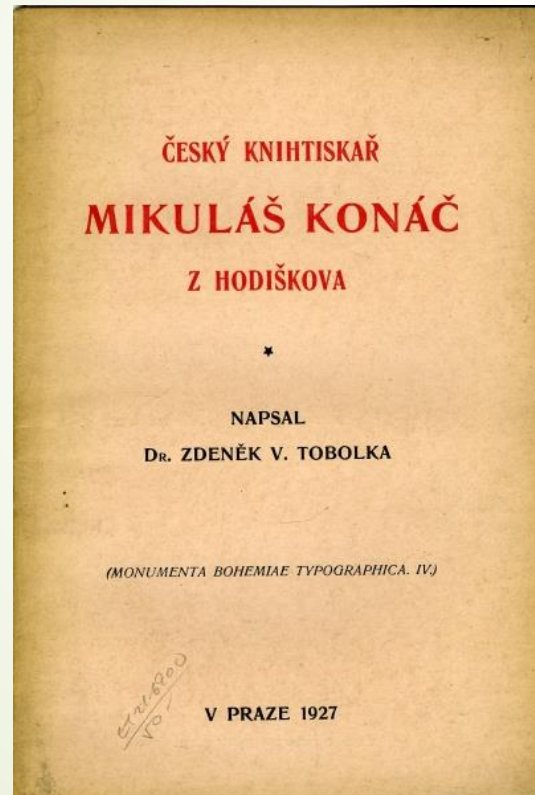
Překlady do němčiny (18. stol.):

- Christoph Martin Wieland –
Lucians von Samosata
Sämtliche Werke (1788, 1789)
- Johann Christoph Gottsched –
další vydavatel Lúkiánových
spisů v německých zemích

Humanistické předklady z Lukiána (16. stol.):

- Mikoláš Konáč z Hodiškova
- Daniel Adam z Veleslavína

Čeští překladatelé Lúkiána v době humanismu – Mikuláš Konáč z Hodiškova (asi 1480 – 1546)

- ▶ Jako přední národní humanista uváděl do české kultury středověké a humanistické filozofy a moralisty. Přeložil mj. pseudolukiánský dialog O najbiednějším stavu velikých pánuov (1507) a Lukiánův dialog Kteří jsú v světě najznamenitější bojovníci byli (1509).
- ▶ K. pokládá spravedlnost za vrchol ctností (nadřazenou i pravdě). Jako přesvědčený utrakvista vydal Husovy „výklady“ Creda, Desatera a Otčenáše (1520) i některá další husitika.

Evropští humanisté a překladatelé Lúkiánových Hovorů podsvětních

Erasmus Rotterdamský
(1466 – 1536, Německo)

Thomas More (1478 –
1535, Anglie)

Čím mohly být Lúkiánovy dialogy přitažlivé pro obrozenou literaturu?

- Klasicistní dědictví – „zlatý věk české literatury“ prostřednictvím překladů z Lúkiána – ukázková čeština (v originále ukázková attičtina).
- Vzor antického rétorického umění v češtině – **apropriace antiky** – klíčový rys klasicismu v literatuře.
- Satira a ironie prostřednictvím populárního dialogu, tzv. lúkiánovského dialogu.
- Dialog – základ moderního žurnalistiky – odlehčená forma pro zásadní myšlenky typu „co je vlast, národ, jazyk“, „kdo je Čech a čím se vyznačuje jeho češství“.
- Didaktické a moralistní aspekty – souvislosti s náboženskými otázkami (druhý život dialogů).

Rozmlouvání první

Z Veleslavína: Odkud medle ta hříšná jazyka svého neumělost?

Čech: Ja šek fám, še můj jasyk je němesky; a ten, *kto šest v těle a topry kapát na tělo má, ten šesky mlufit hanba.*

Z Veleslavína: Nastojte! *Česky mluvíti se hanbí! jazykem, v kterém veškeré království se řídí, jímž od končin do končin po celé vlasti slovo Boží se káže a hlásá, jímž umění se přenášejí a srdce česká k ctnosti a hrdinství se vzbuzují! – V hrdlo lžeš, člověče, že Čech jsi! Němec tobě z očí i kroje hledí; oč, že Šváb jsi?*

Čech: *Švab nebo Šech! tnes to jetno. Ale ja Šech je a Minos k Šechy mi anweisovat.*

Z Veleslavína: Odrodilý předků svých potomku! Jestližes sobě v kafírnách, v těch cizozemců, jak vidím, hnízdech, Němce vyválel, *však ve škole lépe česky jsi se naučiti mohl i měl; čili jsi do žádné nechodil? /.../*

Čech: *Ja uměl ne šesky šíst, a ja to nepočebofal.*

Z Veleslavína: *Co slyším? V pravdě-li, že nyní v Čechách někdo se může naučiti veškeré filosofii i všem právům, an česky ani čísti neuměl?* Nečítají se tedy, jakož jsem doufal, spisové těch ušlechtilých mužů, ježto statky i životy své na zvelebení jazyka svého vynakládali? Nečítá se Konáč, Velenský, Hájkové a můj milý Kocín, aneb onen, jehož sláva i nás se donesla, dobromyslný Komenský? *A což z Veleslavína, ha! pověz, čítají-li toho?*

➔ Čech: Můj pán! To je šesky fesnic! o tem lit mám ja, so šiv, nic neslyšel. Ale to prafilí mi, še *ten šesky knišky je pletky a pláto; ten němesky proti něj slato;* a ten šesky pyl ne tost na couvert těm němesky.

Rozmlouvání první

Z Veleslavína: Utrháš! *co za mého času psáno bylo, to nebyly plotky*; byly to plní bohobojnosti a umění spisové, byly drahé ctnosti kameny, jimž opravdová pobožnost zjednala utěšenou a věku mému milou stkvělost; *byla zrna pravdy bez plev lichoty, zlato počestných mravů bez trusek lehkomyšlnosti*. Němci sice se vším usilím za našeho času pracovali, však *nepravda i lež jest to, aby v tom svém štěkavém a chrochtavém jazyku díla vyvedli, která by ona našeho libého a zvučného jazyka jako zlato nad bláto předčila!* Ha! pověz opravdu, mají-li Němci tak drahně nad nás spisů převýborných?

Němec: Pravdu mluví příchozí tento, an, jak vidím, jest *pravý obraz nynějších Čechů, kteří ničehož méně neumějí jako česky*, a to prošlé skrze tvé péro přísloví prorocké, *že někdy na mostě pražském bude Čech nevidanější jako jelen se zlatýma rohama*, vyplněno jest téměř tuto dobu. Ne tak Němci; ti by měli vaším za příklad býti. Jest tomu asi 60 let, *co našinci jazyk svůj upřímně vzdělávati počali*, brousíce, pilující, hladíce tak dlouho, až se každému ve světě jazyku v bohatství a dokonalosti vyrovnati mohl. *Vbrzce věk zlatý Němcům vykvetl*, jehož vůní milou zakochali se i *vašinci, zvláště proto, že štěp svůj, an mohl nápodobný květ nésti, svévolně ze všech odrali poupat*. Nebo již dvě století vyzouvají se ze všeho, *co českého jest; spálivše staré knihy předků svých, nových nepsali*; mrav, kroj, až i hnedle jazyk otcovský proměnili, aneb aspoň změnití usilují; slovem, přijda mezi ně, řekl by, že ne český to, ale z Franků a Němců jest složený národ; *velcí z Franků, sprostí z Němců*, a to všickni, když ne skutkem, aspoň vůlí. Všemmu je naučíš raději než jazyku předkův jich!

Z Veleslavína: *Přestaň, pro Bůh! přestaň! nahý meč jsou slova tvá.*

Rozmlouvání první

Němec: Vidím v tobě Staročecha, jednoho z těch, kteří pro jazyk svůj a vlast nasazovali jmění i životy své, jimžto slouti Čechy byla chvála nejžádanější, kteří byli strašní práv hajitelé, podiv závistných národů, lampy uprostřed vichru hořící. Jednák zhasly lampy ty, přišel podiv ten v přísloví a lehkost, a usnuli hajitelé práv strašní. Čas. Danieli, čas, ten všeho dárce a zhoubce, za nímžto města, zemstva, národové i světy vycházejí a zacházejí napořád - i to jméno české, leč že Čechovi bude možné odolati osudům, brzy, brzy snad věčnými přikryje zavalinami.

Z Veleslavína: Ach, přísný soude Boží! nastojte, že mi nelze podruhé umřítí, že taková hanba potomků mě zahořčila sladké elyzejské radosti! Zajdu, kde bych neviděl přicházení nezdárníků těch, i snažití se budu, abych s vlastenci věrnými o tom, což bylo, rozmlouvaje, nad tím, což nyní jest, uskrovnil zármutek svůj.

Němec: Nermuť se, Danieli, není ještě posavad po všem veta. Živ jest národ ten, jehožto jazyk zcela nepošel. Stojí až po tu dobu onen štěp vašinců, ač odraný, ač ostím vůkol dušený, nicméně zdá se, že pouští nové pupeny, silné dosti, aby ještě jednou jeho předešlá mladost se obnovila; jen ať dobrý zahradník jest ho šetrný, ježto v sadu svém každý strůmek rovnou péčí pěstuje. Povstává, dím, ušlechtlejší česká rodina, zdární synové vlasti, povinnou k té matce lásku v prstech čijící. Ti, kde jste vy snažice se ustali, uchopují se českého umění a vytrhnou (budte jednosvorní!) slavnou druhdy vlast svou z přísloví a posměchu okolních národů, jen jestli (a lze-li pochybovati?) ten dobrý otec národů František k žádosti milionů věrných nakloní ucha svého a bude, jímž byl Karel i Rudolf odpoly, docela otcem Slovanům svým!

Rozmlouvání druhé

Protiva: Nenadál jsem se v sboru včerejším, že by z ust dávno prohlášeného **světaobčana (kosmopolity) tak horlivá obrana jazyka českého se pronesla.**

Slavomil: Světaobčana? - horlivá obrana? To první od vlídnosti vaší za poklonu tím raději přijímám, že takť se radovati mohu, an jsem vám poněkud podoben; než to druhé? - inu, každý má svého koníka z rákosí, na kterého zasedna rád v zámezní končiny paluje. Já zajisté toho nepřím, že na svém zaháletí nemohu; **myslíte však, že mezi těmi dvěma slovy jest nějaký odpor?**

Protiva: As takový, jako jest mezi těmito: **býti a nebýti**, nebo dokonce mezi milovati a nenáviděti.

Slavomil: A kterak to? prosím.

Protiva: Budťo že vpravdě kdo **světaobčanem jest, a ten ovšem celý svět zároveň miluje**, nebo ale některou jeho částku za obzvláštní lásky své předmět vyvolil, a ten světaobčanem býti patrně přestává; **nýbrž bojím se, aby taková stranná láska jedné snadno v nenávist druhé částce lidí nepřišla.**

Slavomil: Co se mne tkne, já o světaobčanství (kosmopolitství) docela jiného jsem mínění. **I mním, že se tak láska k vlasti s láskou k ostatnímu světu, ač v rozdílném, nicméně v dobrém stupni, jako láska k příbuzným s láskou k sousedům má.**

Rozmlouvání druhé

Protiva: Vidím že, nechci-li, aby se ten led docela rozjehl, ustoupiti musím. **Tedy kolik jazyků, tolik národů, tolik vlastí?**

Slavomil: Jelikož již částka země s svými obyvateli dle jazyků rozdílným právem vlast slove

Protiva: **Čechia tedy částkou Bojemie, a v Uhřích nejméně trojí vlast, a co přitom nejutěšenějšího, hezky pomatena jest!**

Slavomil: Smějte se do vůle; jinak není. O jméno se nehádáme, nýbrž o věc samu; a mním, **kdyby český národ se poněmčil, aneb jakýmkoli jiným způsobem pošel** (čehož navzdory nenávisníkům českým jeho duch ho chraniž a ostřež), **že by jméno Čechie zemi té tak málo náleželo, jakož jí náleží ono Bojemie, an v ní dávno žádných Bojův více není.** Tedy-liž včera cíle tak hrubě chybeno? Nebo jestliže vlasti bez národu, národu bez jazyku zvláštního pomysliti nelze, dokládám ještě jednou, že se **žádný, kromě kdož jazyk národu svého miluje, pravou láskou k vlasti honositi může.**

Rozmlouvání druhé

Slavomil: /.../ I může tedy vlastenec, nic se neohlédaje na jisté zámezní filosofy, bez bázně, že by v ouhonný předsudek upadl, **milovati jazyk jakýkoli národu svého**, ano, ať dím ještě jednou, jelikož to jistému lidu dosti praveno býti nemůže, **bez lásky k vlastenskému jazyku na lásku k vlasti, t. j. k národu svému pomysliti nelze jest**; a Čech tedy zároveň smělostí zpívati může: Němci budouce, budem národ, ne však Čechové více!

Protiva: Tenkrát (mezi námi) po celém tom ledu veta! an již nejen vlastenský, ale i ten básniřský oheň vás rozehřál. Ale ti Čechové, co se tak trpělivě jako ta růže sličná na bílo z červena barviti dávají, aniž se bojí, že by jsouce bílí růžemi býti přestali, **a co se při německých mravech, způsobu a řeči tak výborně mají, žeť i nerádi jsou, když jim kdo těch dřevních jejich českých připomene**, ti, pravím, Čechové musejí býti velmi prozaičtí lidé, že se **citlivost jich tak náramné změny, jakou vy v poněmčení jejich vidíte, neleká; zdá se, jako by je změna ta nic nebolela**, ano i příjemnější jim byla, než snad poupěti zmotejlení jest.

Slavomil: Vědomo jest vám, že člověk v roztrhaném kabátu všeho mluvíti nesmí. Divíte se však, že ti motýlové, nebo raději brouci (tak jsem je z mládí jmenovati slýchával) lépe se mají, vysávajíce pro sebe kvítí lučné, nežli včeličky, které pro obec zásobu střednou pracně sbírají? Jsou to hladoleti, jichžto **bohem břich jest, a jestliž ten pln, co jim do vlasti a národu? Dejte takovému sobíku jísti, a chcete-li, on vám zapře nejen vlast, ale i matku a otce svého**; tak málo se víže přirozeným zákonem! **Však on vždycky najde pěknou zástěru hanbě své**, buďto pokrče ramenama dí vám, že tak osud to nese, **nebo konečně za filosofa se vydá, jelikož mní, že těmto pěkně sluší, nižádné vlasti nemíti**. Aby o své spoluobčany dbal, příběhy národu svého čítal, k tomu ho ani prosbou nepřivedete; a jak by medle čítal, ano česky neumí a v němčině jen jednostranně předky své sezná, /.../

Rozmlouvání druhé

Protiva: **Vímť já, že Slované nejsilnější jsou**; jednak považte, že titěž jako mnohé národy rozličné představují; **nebo není to jedno Čech, Slovák, Moravan aneb dokonce Polák, Srb, Charvát.**

Slavomil: **Ale sami jsou to Slované**, v dialektu toliko rozdílní, ač ne snad více než jako u nás tachovští a kameničtí Němci. **V brzce by je všecky literatura a politika spojila. Já aspoň ne nesehnám se jistého prostředního dialektu, kterýž by Slovany zbratřené spojití mohl**; buď on jako jest vznešená němčina mezi německými, aneb jako poetický, aneb aspoň Plutarchův mezi řeckými.

Protiva: **O tom všem já pochopuji toliko, že to všecko sen jest vyplnění hoden**; jednak přeji od **srdce**, aby se někdy říci mohl, že i tento od Boha sen byl!

Slavomil: Dobře! ten Otec všeobecný, an živí lidu i živočichů pokolení všeliké, an i národ náš, skrze mnohá zkušená prošlý tak dalece dochoval, ostříhá jeho, jsme té naděje, i do časů budoucích. Ještě, než domů se odebereme, dovolte, abych pronesl několik pobožných žádostí, jelikož ty se ke snům dobře hodí: **aby nám opět do škol a rádnic jazyk náš milý uvedli, aby se mládež češtině učiti musila, neb ona žel! neučí se, než co musí! - aby vznikla velká slovanských učených společnost**, mající dělníky a ochránce ve všech provinciích, a zlepšeno bylo slovenské knihkupectví, nad něž ve světě nic není daremnějšího, aby všem Čechům láska k vlasti své a svornost mezi sebou, **Němcům pak našim větší snášenlivost nás a větší chuť k našemu jazyku s nebe do srdce sstoupila**; a každý, čemuž jak náleží nerozumí, aby jak slušno na skrovného člověka, haněti a tupiti hezky se varoval!

Odkazy na literaturu

VARCL, Ladislav (ed.). *Antika a česká kultura*. Praha: Academia, 1978.

TUREČEK, Dalibor a kol. *Český a slovenský literární klasicismus*. Brno: Host, 2017.

URVÁLKOVÁ, Zuzana. In *Dialogy Lúkiána ze Samosaty v souřadnicích českého literárního klasicismu*. In Dalibor Tureček, Peter Zajac a kol. *Český a slovenský klasicismus. Synopticko-pulzační model kulturního jevu. Český a slovenský literární klasicismus*. Brno: Host, 2017, s. 272–299.

VODIČKA, Felix (ed.). *Boj o obrození národa. Výbor z díla Josefa Jungmanna*. Praha: F. Kosek, 1948.